

ROSTĄCY (65) *part praes act*

rostać (61), **rostać** (2); *rostać a. rostać* (2); *rostać* : *rostać FalZioł* (8:1), *RejWiz* (1:1).

o jasne.

sg m N rostać (11). ◊ *G rostać(e)go* (3). ◊ *A rostać* (1). ◊ [*I rostaćym.*] ◊ *f N rostać* (9), *rostać(a)* (2). ◊ *G rostać(e)j* (4). ◊ *A rostać* (2). ◊ *n N rostać(e)* (12). ◊ *D rostać(e)mu* (1). ◊ *A rostać(e)* (1) *SkarŻyw*, *rostać* (1) *RejWiz*. ◊ *I rostać* (1). ◊ *L rostaćym* (1). ◊ *pl N subst rostać(e)* (5). ◊ *G rostaćych* (2). ◊ *A subst rostać(e)* (7). ◊ *I m rostać(e)mi* (1). ◊ *L rostaćych* (1).

Sł stp s.v. rósć, Cn s.v. rostę, Linde brak.

1. *Powiększający się, wzrastający; crescens Mącz, Vulg, Cn; gliscens Modrz, Cn; increscens Modrz; augescens Cn* (10) : *Crescens, Rostać. Mącz* 68c.

a. *O roślinach* (3) :

Wyrażenia: »wysoko rostać« (1): *Plinius* powiada iż ten *Blufzcz* miał być drzewkiem barzo prawi wyfoko *rostać* aż naydzie drzewo iakie albo mur na kthorym sie wije *FalZioł* I 48d.

»rostać [*ile*] na zwysz« (1): *Bupleuros*, *Ziele nieyákíe rostać* króm nafienia dwie piędzi ná zwyfz/ s długiem á s gęłtym liściem. *Mącz* 28a.

Szereg: »wschodzący i rostać« (1): *A drugie [ziarno] vpádło ná ziemię dobrą: y dáło owoc wřchodzący y rostać [ascendentem et crescentem] WujNT Mar* 4/8.

b. *O abstraktach: wzmagający się, potęgujący się, przybierający na sile, szerzący się, wzmacniający się* (4) : *Lecz táká íeft w ludzióh przewrotnóść/ niewřtydliwóść/ y źle czynienia řwownóść/ íż trzebá bárzo twárdych praw/ ktoremi by rostaćemu złemu zábiegano ModrzBaz* 69v, 69v; *nadobnie Auguřtyn S. powiedział: Íż miłóść záczeńta/ íeft záczeńta řprawiedliwóść: miłóść rostaća íeft rostaća řprawiedliwóść: miłóść wielka/ íeft wielka řprawiedliwóść: dořkonáła miłóść/ íeft dořkonáła řprawiedliwóść. WujNT* 722.

c. *O Kořciele i królestwie Chrystusowym: zyskujący na znaczeniu, zdobywający wplywy, wzrastający w potęgę, wzmacniający się, rozszerzający się* (2) : *Tedy lud krzyknał řławiąc Piotrá [który wskrzesił młodzieńca] y náukę íego/ á chcąc áby Symon [Czarnoksiężnik] zgubion był: niedopusćił tego Piotr/ mówiąc: Dayćie pokoy/ ma natym karánia dořć [...]. niech żyie á zgryzienim řwym niech pátrż ná rostaće kroleřtwa Chryřtuřowe. SkarŻyw* 600, 601.

[*Wyrażenie:* »po wszem řwiecie rostać«: *Tá v niego [w Kořciele] Wiary Confesřia íeft poważna; ktora z nim/ zówždy trwáiącym/ y po wřzem řwiecie rostaćym (á toć íeft, być Powřzechnym Kořciołem) zgadza řie HerbOdpow* B4v.]

2. *Wyrastający, ukazujący się gdzieś* (4) :

a. *O roślinach* (3) : *Insitivus, Nieřliány/ Nieřzczepiony/ řam pres [!] řię rostaćy. Mącz* 387b; *WujNT przedm* 35.

Wyrażenie: »rzecz z ziemie rostaća« = *rořlina* (1): *WSzelka rzecz zywiącza/ albo thez z ziemie rostaća: Ze czterzech żywiółow řtworzona albo řłożona íeft. To íeft z ognia/ z powietrza/ z wody/ y z ziemie. FalZioł* [*7].

b. *O zębach [komu]* (1) : *Gdy dziecióm rostaće zęby pomazuie [miodem]/ tedy rořtá bez boleřci. FalZioł* IV 28a.

3. Żyjący, rozwijający się; znajdujący się gdzieś, występujący [w tym: gdzie (28)] (42) :

a. O roślinach (33) : MAiownik iest zimny y fuchy w pirwżim fłopniu/ Iest ziołko roftące około wod/ albo na wilgotnych miefczach, albo na wilgotnych kamienioch *FalZioł* I 45a, I 143c, V 44v; Około roż Iáłowce z zyarnkámí wonnemi/ Przeládzáne piéknemi drzewy Bobkowemi. [...] Potym wżędzy rozliczne kwiecie rozfádzono/ Wżytko rowniuczko roftąc piéknie przyftroiono. *RejWiz* 23v, 128v; IA iestem iáko roża polná/ á lilia roftąca w dolinách [*lilium convallium*]. *BibRadz Cant* 2/1; Alga, Ziele w wodzie roftące/ którego lift fie z wody vkázuye. *Mącz* 6d; Erratica vitis, Winna máycá wżędzie roftąca. *Mącz* 108b; Miliaria herba, Zielsko/ kákól w profie roftący. *Mącz* 221c; Oron herba, Nieyáki rodzaj podroźniku ná górách roftącego. *Mącz* 268c; Orobanthe nomen herbae, Nieyákie ziele roftące miedzi grochem/ wyká y ynżemi yárinámi y zádufza ye/ niektórzi máyá zá džíká wykę. *Mącz* 270b; Persicaria herba, Zyelsko przy kálicách roftące bárzo gorskie od którego pchły zdicháya. *Mącz* 293b; Retae arbores quae ex ripis fluminum eminent, aut in alveis ipsorum stant, Krzewie álbo krzewiná chróft ná brzegách álbo też w lámicách rzék roftąca. *Mącz* 354a; Vermiculatio, Robáczywienie/ fzkodá zwłáfczá ták w nafieniu yáko y w drzewiech roftácych/ czerw. *Mącz* 485a; Uvae peculiare atque vernaculae Italiae, Włáfné yágody winne w włófczech roftące/ to yeft nieprzynośne ztąd ynąd. *Mącz* 485b, 193a, 238c, 268c, 296c, 300d (18); Widziałem złośniká podwyższonego/ y podnieśonego iáko drzewá Cedrowe roftące ná Libanie *LatHar* 606, 410.

roftący w czym (1): Nux, Orzech/ wżeláki owoc w fczefzuyách roftący yáko fá orzechy/ migdały/ káftany/ żoładź/ mużkat. *Mącz* 255c.

roftący jak [= przybierający określoną postać] (5): KONik iesth ziołko pośpolite/ iesth rzeczono Połacinie Trifolium To iest wetrzy lifty roftące. *FalZioł* I 147c; bowiem sámiecz iest byl [= roślina] roftąca dofyć miáfczfo gáfczifto/ fękowatho przy ktorych fękoch gáfczki wyraftaiá *FalZioł* I 115b, I 29b; Racemus, Gronowiná [!]/ ij wżelákie ynże owoce ná xtáft grón roftące yáko fá káliny/ trzeźnie *Mącz* 345a, 233c.

Wyrażenie: »na ziemi roftący« (1): A iz prawdá ná wżytki cnoty iest práwie iáko Máiowy defzcz ná wżytki ziołá ná ziemi roftącze *RejZwierc* 82v.

Przen (1) : Tá [św. Barbara] iest prześliczna oná lilia/ miedzy cierniem pogáńftwá roftąca/ á piékná wonność prawdziwey wiáry [...] z fiebie wydáiąca. *LatHar* 469.

b. O tym, co się tworzy i rozwija na roślinie jako jej część [na czym] (2) : IEleń iest dziwnej prętkoŃci maiącz rogi iako gáfczie na drzewie roftącze *FalZioł* IV 8c; Spongiolae etiam dicuntur, Owoc ná polney rożey roftący. *Mącz* 410c; [Bo rychlej ujrzyysz roftąc lilijá na głogu A sierć prostá na owcy i kozła bez rogu, Niżbym cie opuścić miał a miłować drugá *Smolik* 69; *CiceroBBud* 3].

c. O grzybach (2) : Pezite, fungi qui sine pediculo nascuntur, [...] Grzybki króm korzonków roftące. *Mącz* 296c.

roftący na czym (1): Fungi arborum, Bedłki ná drzewie roftące. *Mącz* 140c.

d. O zwierzętach (4) : Leontophonon, Máły robaczek roftący tilko tám gdzie fie lew rodzi/ którego gdy lew zye hnet zdechnie. *Mącz* 189b; Pityocampe pinorum erucae, Robak w fośnie roftący/ Prochenny robak. *Mącz* 301c, 34a, 220d.

e. *O częściach organizmu (1)* : Talus etiam significat, Kořtká po yedney łtronie głęboka á yákoby wydrożona/ á po drugiey łtronie płáska w członkách zádnych nóg tych zwierząt które rořzczepione kopyto máyá rořtáca *Mqcz* 439a.

4. *Powstający, tworzący się, mający w czymś przyczynę, wynikający, wpływający z czegoś [w tym: z czego (6)] (8)* : [panuje obyczaj] iż ktorzi chcą áby dzieći ich ku iákiey sławie z cnoty rořtácey przyřły [virtutis laudem pervenire]/ połyłaią ie ábo do łzkoły do dobrych Miřtrzew/ abo do dworow wielkich Pánow *ModrzBaz* 12v; W czym naywięcey łumnienie łwe rozbierác ma/ ktorzy grzechow fię śmiertelnych łtrzegąc/ częłto łpowieđzi S. vżywa. [...] (*marg*) 15. (-) Iełli ták w rzeczy iákiey łwieckiey poćiechę łwá záládził/ żeby wolał Páná Bogá obrázić/ niź wczáfu z oney rzeczy rořtácego odłtápić. *LatHar* 135; [pożytki sakramentu namaszczenia:] Naprzod zdrowia vžyczenia álbo przywrocenia [...]. Więć vlzenia [...] łłábości duřzney/ łmutku y łtruchłáłości [...]. Nákoniec odpufzczenia grzechow: co o powřzednich ołobliwie rozumiey/ álbo o ořtátkách y łkutkách pewnych/ z grzechow ktorychkolwiek rořtácych. *LatHar* 649, 162 *marg*, 286.

rořtácy na czym (1): Vczynki/ Pietrze/ zdáru Boże^{go} łá/ á nie dar Boży z vczynkow. bo inaczey łáłká niebyłáby łáłką. Bo dar Boży vprzedza vczynki/ áczłkolwiek zá rořtácemí ná nim vczynkami dárow fię teřz Bożyoh przyczynia *SkarŽyw* 212.

Wyrażenie: »jeden z drugiego rořtácy« (1): Historia orbem quendam contextumque desiderat, Hiřtoria chce okřáglá á yednę z drugiey rořtáczá rzecz mieć. *Mqcz* [267]c.

a. *O wrzodach [od czego nad czym] (1)* : Marisca, Brzidka/ Niełmáczna figá/ teřz nieyáki wrzód nád pośládkiem od drápánia álbo tárcia gwałtownieyřzego rořtácy. *Mqcz* 210a.

5. *Gojący, zablížniający [co a. czego] (1)* :

W połáczeniu szeregowym (1): CHEbd iefth ciepłego y łuchego przyrođzenia w trzecim łłopniu/ á ma mocz wyłufzaiáczá y ciála rořtáczá/ y teřz rołpádzaiáczá miernie *FalZioł* I 47a.

Synonimy: **1.b.** szerzácý się, wzmagajácý się; **c.** ktnácý, rozszerzajácý się; **2.a.** puszczajácý się, wřchodzácý; **3.** występujácý, żyjácý, żywiácý; **4.** czyniácý się, powřtájácý, wynikajácý; **5.** gojácý.

Cf **ROSNĄCY, ROŚĆ**